

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК

СТРУКА: Све струке (трећи степен)

ЗАНИМАЊЕ: Сва занимања (трећи степен)

РАЗРЕД:ДРУГИ

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 2

ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: 68

ДАТУМ: јун 2024. године

ОПШТИ ЦИЉЕВИ

- Примјењивање граматичких правила у језичкој пракси;
- Развијање свијести о важности језика у свакодневном животу и раду;
- Развијање љубави према културној баштини и потребе да се она његује;
- Систематично оспособљавање ученика за критичко процјењивање прочитаног текста.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ

- Разумијевање књижевног језика са историјског и садашњег аспекта, те разумијевање граматичких категорија, деклинције и конјугације у оквиру врста ријечи;
- Развијање способности за анализу језичке грађе српског језика;
- Оспособљавање ученика за доживљавање, разумијевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноумјетничких дјела разних жанрова.

ТЕМЕ

1. Развој књижевног језика
2. Именице и именске ријечи
3. Глаголи и непромјенљиве врсте ријечи
4. Правоговор
5. Вјештине ортографије и ортоепије
6. Књижевност старог вијека (антика)
7. Средњовјековна и народна књижевност
8. Хуманизам и ренесанса, барок и класицизам
9. Просвјетитељство

Оквирни број часова за реализацију тема није дефинисан. Наставник ће приликом планирања и програмирања наставних садржаја, узимајући у обзир факторе попут нивоа постигнућа ученика, нивоа сложености наставне теме, потреба струке и занимања, и слично, одредити број часова потребан за њихову реализацију у оквиру теме. Теме чине обавезни дио Наставног програма, али немају обавезујући карактер што се тиче редослиједа њихове реализације.

ИСХОДИ

1. Тема: Развој књижевног језика

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - разумије језик као систем и разликује његове функције; - зна основне особине дијалеката српског језика; наведе подјелу штокавског нарјечја екавског и ијекавског изговора; зна основна правила екавског и ијекавског изговора; - уочава мјесто српског језика у породици словенских језика; познаје развој књижевног језика, писма и правописа на српском језичком простору.	Ученик ће бити способан да: - препознаје различите говорне варијације (стилске, дијалекатске, социолекатске, жаргонске); - препознаје различите говорне варијације (стилске, дијалекатске, социолекатске, жаргонске); - самостално изучава језик краја из којег потиче.	Ученик ће бити способан да: - разликује на конкретним примјерима књижевни (стандардни) језик од дијалекта; - саопштава основне податке о дијалектима српског језика; - има правилан став према свом дијалекту и другим дијалектима српског језика и према оба изговора српског књижевног језика (поштује свој и друге дијалекте српског језика и има потребу да чува свој дијалекат; подједнако цијени оба изговора српског књижевног језика.

2. Тема: Именице и именске ријечи

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - наброји врсте ријечи; наброји категорије именица према значењу; објасни лексичко и граматичко значење именице; објасни граматичке категорије рода, броја и падежа именица; - објасни граматичке категорије рода, броја и падежа придјева; објасни подјелу придјева према значењу; објасни појам компарације придјева и врсте компарације; одреди вид придјева; - разликује врсте замјеница; наведе и објасни све граматичке категорије замјеница; разликује замјенице према служби; - разликује врсте бројева; објасни специфичности основних, збирних и редних бројева; наведе и објасни све граматичке категорије бројева.	Ученик ће бити способан да: - одређује које граматичке категорије имају промјенљиве врсте ријечи; препозна разлику између природног и граматичког рода именица; - одреди граматичке придјева; - класификује придјеве према значењу на конкретним примјерима; врши компарацију придјева; уочава разлике у промјени придјева одређеног и неодређеног вида; - препозна у примјерима одговарајућу врсту замјеница; уочава разлику у промјени између именичких и придјевских замјеница и јасно врши њихову промјену; - препознаје у примјерима одговарајућу врсту бројева и врши њихову промјену према граматичким категоријама.	Ученик ће бити способан да: - разумије граматичке категорије, деklinације и конјугације у оквиру врста ријечи.

3. Тема: Глаголи и непромјенљиве врсте ријечи

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - разликује граматичке категорије глагола; разликује презентску и инфинитивну основу и глаголе према основи; врши подјелу	Ученик ће бити способан да: - у раду на тексту јасно врши подјелу глагола према њиховим граматичким категоријама; препознаје врсте глагола	Ученик ће бити способан да: - примијена граматичка правила у језичкој пракси.

глагола према трајању радње; објасни творбу простих и сложених глаголских облика; објасни творбу облика пасива; - наведе непромјенљиве врсте ријечи; објасни значење и службу непромјенљивих врста ријечи; врши компарацију прилога;	према дужини трајања радње; разликује двовидске глаголе; класификује глаголе према глаголском роду; врши промјену глагола по лицима, времену, броју и начину; - одређује значење и службу прилога, приједлога, узвика, везника и ријечца на конкретним примјерима	
---	--	--

4. Тема: Правоговор

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: – наведе значење и сврху фразеологизама (идиома) у свакодневnoj комуникацији; – познаје разлику између фразеологизама и пословица; – тумачи језичке недоумице и схвата „опасност“ погрешног тумачења (пароними, погрешна употреба приједлога, именица, замјеница); познаје утицај страних ријечи у српском језику, нарочито турцизама.	Ученик ће бити способан да: – тумачи значење фразеологизама на конкретним примјерима; – препознаје позајмљенице.	Ученик ће бити способан да: – осмисли причу у којој ће употријебити понуђене фразеологизме; – тежњи да у свакодневnoj писаној и говорној комуникацији користи ријечи српског поријекла.

5. Тема: Вјештине ортографије и ортоепије

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да:	Ученик ће бити способан да:	Ученик ће бити способан да:

- усваја ортоепске норме језика; - правилно акцентује ријечи, групе ријечи или реченице; - тежи ка тачном говору, без замуцкивања и артикулисаних пауза које чине говор неразговоријетним и тешким за слушање; - пише јасно, поштујући граматичка и правописна правила; - описује бића, предмете, појаве, догађаје (тачно, вјерно и сажето); - влада техником проширивања и скраћивања приче (отклања сувишне ријечи и реченице у тежњи ка концизном а свеобухватном; проширује причу, користећи синонине и нове ријечи и изразе).	- тежи ка конкретном и концизном усменом или писменом изражавању; примјењује правописна правила; - богати рјечник.	- говори разговоријетно, поштујући ортоепска правила књижевног језика; примјењује књижевнојезичку акцентуацију или упоређује свој акценат са књижевним и настоји да се с њим усклади; течно и разговоријетно чита наглас књижевне и неумјетничке текстове; говори течно, без замуцкивања, поштапалица, превеликих пауза осмишљавајући реченицу унапријед у циљу богаћења рјечника, а прилагођавајући се приликама, ситуацији, саговорнику и теми; - схвата улогу читања у тумачењу књижевног дјела.
--	---	--

6. Тема: Књижевност старог вијека (антика)

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - препозна основна обиљежја културе; - познаје књижевноисторијско раздобље старог вијека (развој, књ. врсте, тематика, утицаји, естетске одлике, значајна остварења); - препознаје одлике библијског стила, тематско-мотивске структуре, историјски и	Ученик ће бити способан да: - повезује знања стечена у првом разреду са новим знањима која се односе на стваралачку улогу мита и епа; - примјењује раније стечена знања из предмета вјеронаука при анализи дломака који се изучавају из Библије.	Ученик ће бити способан да: - анализира књижевно дјело.

религијски значај и књижевну вриједност Библије.		
--	--	--

7. Тема: Средњовјековна и народна књижевност

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - препозна одлике средњовјековне књижевности и објасни њен значај за српску културу; - проширује знања о настанку словенског писма и најстаријим споменицима старословенског језика; препозна књижевне врсте и објасни њихов културни и историјски аспект; - уочава основна обиљежја народне (усмене) књижевности; - укаже на значај народне књ. у српској културној историји и формирању националног и културног идентитета.	Ученик ће бити способан да: - поткрепљује примјерима основне одлике народне књижевности.	Ученик ће бити способан да: - анализира књижевно дјело.

8. Тема Драма Хуманизам и ренесанса, барок и класицизам

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: - уочи значај епохе хуманизма и ренесансе у развоју савремене европске културе;	Ученик ће бити способан да: - разумије околности које су довеле до културног заокрета у епохи хуманизма и ренесансе;	Ученик ће бити способан да: - посједује лични вриједносни став према тврдичлуку као негативној

- наведе и објасни друштвено-историјске околности које су утицале на појаву барока; - уочи обиљежја класицизма (вријеме, писци, дјела.	- истакне најважније елементе хуманизма и ренесансе и барокне књижевности; - препозна одлике комедије карактера и упореди је са осталим врстама комедија.	особини и процјени морални аспект лика; - анализира поједине дијелове комедије који су репрезентативни примјери за комедију карактера.
---	--	---

9. Тема: Просвјетитељство

Знања	Вјештине	Ставови/вриједности
Ученик ће бити способан да: – објасни културноисторијске околности које су довеле до Велике сеобе; - објасни културне посљедице Велике сеобе; препозна одлике епохе просвјетитељства у европској и српској књижевности; - препознаје аутобиографију као књижевно-умјетничку врсту.	Ученик ће бити способан да: – истакне универзалне вриједности књ. дјела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; - уочава разлику између манифеста и писма; - схвати важност увођења народног језика у књижевност.	Ученик ће бити способан да: – образложи Доситејеве критичке ставове и просвјетитељске идеје.

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ - СМЈЕРНИЦЕ ЗА НАСТАВНИКЕ

1.Тема :Развој књижевног језика

- Подсјетити ученике на историјске околности које су довеле до раслојавања језика, стварања нарјечја и изговора. Указати на потребу стандардизације језика и формирања језичке норме.
- Припремити предавање о подјели штокавског нарјечја екавског и ијекавског изговора.
- Предочити улогу и мјесто српског језика у породици словенских језика.

2. Тема: Именице и именске ријечи

- Представити подјелу морфема на конкретним примјерима.

- Припремити текст из књижевног дјела и на примјерима груписати ријечи према врстама и функцији у реченици.
- Објаснити лексичко и граматичко значење ријечи.
- Објаснити граматичке категорије именица: род, број и падеж.
- Објаснити промјену придјева неодређеног и одређеног вида, компарацију придјева.
- Објаснити одређивање замјеница према служби; именичку и замјеничку промјену.
- На конкретним примјерима објаснити промјену именичких **и придјевских замјеница**.
- Објаснити промјену основних, збирних и редних бројева.

3. Тема: Глаголи и непромјенљиве врсте ријечи

- Извршити подјелу глагола по значењу и примјерима представити граматичка значења: глаголског вида, рода, лица, времена и начина.
- Објаснити граматички род и број.
- Поновити са ученицима презентску и инфинитивну основу и објаснити творбу простих и сложених глаголских облика као и творбу пасива. Припремити примјере непромјенљивих врста ријечи и одредити врсту; значење и службу приједлога и прилога, врсте везника, значење и службу узвика и ријечца.

4.Тема: Правоговор

- Објаснити значење и улогу фразеологизама у српском језику.
- Навести разлику између пословица и идиома. Спровести вјежбе у којима ћете понудити ријечи у којима се крију фразеологизми (нпр.: глава – ставити главу у торбу; зуби – показати зубе; воће – воли забрањено воће...; осмислити причу у којој ће у свакој реченици употребити један од понуђених фразеологизама.
- Пронаћи најчешће језичке недоумице и презентовати ученицима.
- Навести примјере страних ријечи и израза који се најчешће користе у српском језику и пронаћи адекватне синонине српског поријекла.
- Спровести вјежбу проналажења, тумачења и одговарајуће синонимије

Тема 5. Вјештине ортографије и ортоепије

- Објаснити ученицима појам реторике и бесједништва.
- Навести основне одлике бесједе и особине доброг говорника.
- Навести значај бесејде кроз историју и најзначајније бесједнике.
- Приликом утврђивања одређених наставних јединица дати вјежбе усмене презентације при чему ученици развијају ортоепске и ортографске вјештине.
- Припремити теме за писмене задатке.

- Нарочиту пажњу посветити припреми за писмени састав.
- Обновити правописна правила.
- Спровести вјежбе проширивања и скраћивања приче.

6. Тема: Књижевност старог вијека (антика)

- Упознати ученике са развојем књижевности старог вијека, књижевним врстама које су се његовале, њиховим одликама, тематиком и књижевним наслеђем тога раздобља.
- Указати на културни, историјски, религијски и морални утицај и значај Библије.
- Анализирати дјела из сумерско-вавилонске, хебрејске и хеленске књижевности и указати на њихову културну и књижевну вриједност.
- Књижевна дјела као извор:
 - Еп о Гилгамешу (одломак);
 - Хомер: Илијада (одломак);
 - Библија: Стари завјет – Прва књига Мојсијева – Постање; Нови завјет – Страдање и васкрсење Христово; Бесједа на гори;

7.Тема: Средњовјековна и народна књижевност

- Предочити важност српске средњовјековне књижевности, њене одлике, жанровску разноликост (врсте).
- Анализирати књижевне садржаје ове епохе.
- Указати на важност српских средњовјековних споменика и историјски контекст развоја српског језика и писма.
- Анализирати дјела народног стваралаштва и указати на значај народне књ. у српској културној историји и формирању културног и националног идентитета
- Књижевна дјела као извор:
 - Најстарији споменици јужнословенске културе: *Слово о писменима*, *Мирослављево јеванђеље*, *Повеља Кулина бана*;
 - Сава Немањић (Свети Сава): *Житије Светога Симеона* (одломак); *Болест и смрт Светога Симеона*;
 - Усмено предање о Светоме Сави (народне пјесме, приче и легенде – избор);
 - Народне лирске пјесме: *Виша је гора од горе* – народна лирска пјесма;
 - Епско-лирске народне пјесме: *Хасанагиница*;
 - Српске народне пјесме: *Бановић Страхиња*; *Јетрвице адамско кољено*, *Стојан и Љиљана*; *Женидба Душанова*;
 - Српске народне бајке: *Златоруни ован*, *Дјевојка бржа од коња*;ж

8.Тема: Хуманизам и ренесанса, барок и класицизам

- Упознати ученике са значајем и културним богатством епохе хуманизма и ренесансе.

- Кроз анализу књ. садржаја указати на важност мотива и стилских одлика овог раздобља.
- Указати на новитете који су се појавили у односу на претходну епоху.
- Књижевна дјела као извор:
 - Данте Алигијери: *Божанствена комедија* (одломак из Пакла);
 - Франческо Петрарка: *Канцонијер* (избор);
 - Ђовани Бокачо: *Декамерон* (избор новеле);
 - Виљем Шекспир: *Хамлет* (одломак);

9.Тема: Просвјетитељство

- Указати на значај Велике сеобе и културноисторијских прилика које су утицале на стагнирање културног развоја.
- Указати на филолошки и просвјетитељски програм, утицај књижевних праваца, филозофских идеја, значај штампања књига, енциклопедије и просвјетљивања народа.
- Истакнути значај увођења народног језика у књижевност.
- Анализирајући књижевне садржаје предочити значај просвјетитељског програма Доситеја Обрадовића за српски народ.
- Књижевна дјела као извор:
 - Доситеј Обрадовић: *Из живота и прикљученија*.

Лектира (наставник бира двије од пет понуђених наслова):

- Избор из српске народне поезије
- Виљем Шекспир – Хамлет
- Виљем Шекспир – Ромео и Јулија
- Јован Стерија Поповић – Тврдица
- Ж. Б. Молијер – Тврдица

Напомена: Понуђени извори су приједлози за обраду. Сваком наставнику даје се могућност сопственог избора између понуђених књижевних текстова.

Оцјењивање се врши у складу са Законом о средњем образовању и васпитању и Правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи.

ИНТЕГРАЦИЈА

1. Историја
2. Практична настава и стручни предмети
3. Вјеронаука
4. Енглески језик

ИЗВОРИ

1. Уџбеник одобрен од стране Министарства просвјете и културе Републике Српске
2. Друга стручна литература и приручници
3. Интернет